

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ КАФЕДР У ВДОСКОНАЛЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті встановлено, що на якість професійної підготовки вчителя фізичної культури впливають: цикл дисциплін теорії і методики фізичного виховання і спорту; природничо-наукові дисципліни, які обґрунтовують вплив фізичних вправ на організм людини; теорія і методика фізичного виховання школярів; дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення», підготовка курсових і дипломних робіт.

Ключові слова: навчальний план, учитель, фізична культура, студенти.

В статті встановлено, що на якість професійної підготовки учителя фізической культуры влияют: цикл дисциплин теории и методики физического воспитания и спорта; естественнонаучные дисциплины, которые обосновывают влияние физических упражнений на организм человека; теория и методика физического воспитания школьников; дисциплина «Спортивно-педагогическое совершенствование», подготовка курсовых и дипломных работ.

Ключевые слова: учебный план, учитель, физическая культура, студенты.

It is set as a result of research, that on quality of professional preparation of teacher of physical culture influence: 1) cycle of disciplines of theory and method of physical education and sport; 2) natural science disciplines, which ground influencing of physical exercises on the organism of man; 3) theory and method of physical education of schoolboys; 4) discipline is «Sporting-pedagogical perfection», preparation of term and diploma papers.

Key words: curriculum, teacher, physical culture, students.

Постановка проблеми. Характерним для вдосконалення фізкультурної освіти в Україні є постійне розширення навчальних планів і програм, введення нових дисциплін, збільшення проміжку часу на гуманітарну і соціально-економічну підготовки. Адаптація галузі до європейських стандартів створила ситуацію, коли різні курси навчаються за різними навчальними планами, які постійно редагуються.

У зв'язку з цим необхідно з'ясувати, через який час після введення навчального плану можлива його редакція, що є критерієм у прийнятті рішення про зміну навчального плану, яку роль відіграють кафедри у вдосконаленні навчального плану.

Аналіз актуальних досліджень. У ХХ ст. модернізація навчальних планів здійснювалася через введення державних стандартів на визна-

чений законодавством термін. Стандарти встановлювали єдину нормативну та змістовну основу підготовки фахівців [1 – 3]. У результаті аналізу архівних матеріалів визначені тенденції у змінах навчальних планів, основною яких є збалансованість часу відведеного на загальну, педагогічну і спеціальну підготовки. Виділення 60% часу на спеціальну підготовку забезпечувало якісну підготовку фахівців [2, 3]. Однак в дослідженнях не аналізувалася ефективність навчальних планів за рівнем знань студентів.

Мета статті – встановити ефективність навчального плану підготовки вчителя фізичної культури за рівнем знань студентів; проаналізувати успішність студентів у процесі виконання навчального плану; визначити факторну структуру успішності студентів у процесі виконання навчального плану.

Для вирішення поставлених завдань були використані як філософські, так і загальнонаукові методи дослідження, серед яких: діалектичний метод (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості і кількості, принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку, принцип причинності); системний підхід; факторний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Аналіз навчального плану підготовки спеціалістів довів, що він ділиться на чотири групи навчальних предметів:

I. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки (10 дисциплін).

II. Цикл природничо-наукової підготовки (9 дисциплін).

III. Цикл психолого-педагогічної підготовки (8 дисциплін).

IV. Цикл фахової підготовки (15 дисциплін).

Аналіз було здійснено на основі дисциплін, які мають форму контролю знань – іспит (див. табл. 1).

Отже I цикл включає 23,9%, II цикл – 21,4%, III цикл – 19%, IV цикл – 35,7% дисциплін. Дане співвідношення основних дисциплін у навчальному плані свідчить про зменшення відрізка часу на спеціальну підготовку порівняно з гуманітарною і загально-педагогічною [2].

Результати успішності студентів, які навчалися за навчальним планом з 2001 по 2005 р.р. наведені в таблиці 1 і свідчать про якісне його виконання.

Результати факторного аналізу наведені в таблиці 2. Факторний аналіз успішності довів, що у структурі професійної підготовки студентів виділяються чотири чинники.

Таблиця 1

**Результати успішності студентів, які навчалися
за навчальним планом (2001–2005 рр.)**

№ з/п	Дисципліни	X	S	As	Ex
1	Історія сучасного світу	6.768	2.359	0.048	-0.763
2	Історія педагогіки	7.217	1.909	0.044	-1.019
3	Анатомія	8.043	1.702	-0.003	-1.135
4	Анатомія	7.348	1.969	0.046	-0.951
5	Історія України	7.087	2.201	0.024	-1.062
6	Біохімія	6.406	2.002	0.084	-0.330
7	Біомеханіка	7.174	2.155	0.034	-1.061
8	Культурологія	6.087	2.195	0.072	-0.710
9	Основи екології	10.014	1.500	-0.454	2.250
10	Курсова робота з педагогіки	7.913	1.788	0.001	-0.839
11	Філософія	7.681	1.649	0.069	-0.357
12	Іноземна мова	7.246	1.826	0.090	-0.614
13	СПВ	8.884	1.558	0.033	-0.905
14	Загальна педагогіка	8.072	1.897	-0.016	-0.801
15	Загальна психологія	8.072	2.089	-0.040	-1.040
16	ТМФВ	7.246	1.826	0.019	-0.786
17	Загальна фізіологія	7.377	1.750	0.008	-0.834
18	Вікова та пед. психологія	7.217	1.635	0.041	-0.660
19	Гігієна	7.377	1.699	-0.012	-0.600
20	Плавання	7.377	1.476	0.209	-0.866
21	Курсова робота з ТМФВ	7.435	1.989	0.014	-0.876
22	Основи економічної теорії	6.899	2.059	-0.005	-1.051
23	Ділова українська мова	8.087	1.861	-0.119	-0.354
24	Основи правознавства	9.116	2.019	-0.071	-0.460
25	ТМФВ	7.536	2.564	0.012	-1.248
26	Фізіологія спорту	7.609	1.873	-0.021	-1.115
27	Лижний спорт	8.290	1.486	-0.090	-0.766
28	ЛФК	8.652	1.464	0.008	-1.068
29	Легка атлетика	8.580	1.547	-0.012	-1.234
30	Курсова робота із соц. педагогіки	8.072	1.897	0.012	-1.134
31	Курсова робота зі спеціалізації	9.522	1.357	0.010	-0.634
32	Політологія	7.899	1.467	0.176	-1.127
33	Соціологія	7.290	1.767	0.004	0.962

Продовження табл. 1

34	Гімнастика	7.783	2.743	0.003	-1.345
35	Спортивні ігри	8.348	1.670	-0.015	-0.114
36	Соц. педагогіка	7.536	2.076	0.029	-1.056
37	СПВ	9.174	1.372	-0.125	-0.465
38	Педагогічна практика в школі	8.348	2.549	-0.006	-1.241
39	Педагогічна практика в ДОТ	8.609	1.784	-0.103	-0.019
40	Педагогічна практика в школі	8.319	2.193	-0.029	-0.746
41	Кваліфікац. іспит	8.319	1.761	0.057	-0.945
42	Дипломна робота	9.101	1.742	-0.030	-0.625

Таблиця 2

**Структура професійної підготовки вчителя фізичної культури.
Факторна матриця після обертання (вказані навантаження $> |0.30|$ ($n=69$))**

№ з/п	Дисципліни	Фактори				h ²
		1	2	3	4	
1	Історія сучасного світу		-0.579			0.451
2	Історія педагогіки		-0.711			0.588
3	Анатомія		-0.629	0.388	-0.306	0.645
4	Анатомія		-0.745			0.702
5	Історія України		-0.813			0.763
6	Біохімія	0.367	-0.746			0.729
7	Біомеханіка	0.302	-0.790			0.772
8	Культурологія	0.353	-0.532			0.528
9	Основи екології			0.470		0.364
10	Курсова робота з педагогіки	0.451		0.356	-0.387	0.530
11	Філософія	0.682		0.335		0.646
12	Іноземна мова	0.435	-0.488		-0.332	0.562
13	СПВ		-0.442	0.433		0.495
14	Загальна педагогіка	0.410		0.302	-0.503	0.567
15	Загальна психологія	0.587	-0.368			0.569
16	ТМФВ	0.647			-0.360	0.617
17	Загальна фізіологія	0.461	-0.505	0.306	-0.396	0.718
18	Вікова та пед. психологія	0.584	-0.348	0.442		0.712
19	Гігієна	0.524	-0.408	0.453		0.647
20	Плавання	0.645		0.343		0.661
21	Курсова робота з ТМФВ			0.646		0.554
22	Основи економічної теорії		-0.343			0.281

Продовження табл. 2

№ з/п	Дисципліни	Фактори				h2
		1	2	3	4	
23	Ділова українська мова			0.576		0.526
24	Основи правознавства		-0.326	0.604		0.525
25	ТМФВ			0.760		0.716
26	Фізіологія спорту	0.430		0.582		0.669
27	Лижний спорт		-0.300	0.597	-0.355	0.654
28	ЛФК	0.638				0.597
29	Легка атлетика	0.629		0.301	-0.393	0.683
30	Курсова робота із соц. педагогіки	0.518		0.450		0.559
31	Курсова робота зі спеціалізації				-0.817	0.749
32	Політологія	0.507	-0.334	0.370	-0.473	0.729
33	Соціологія	0.473		0.412		0.547
34	Гімнастика	0.571	-0.348		-0.309	0.631
35	Спортивні ігри		-0.411		-0.665	0.734
36	Соц. педагогіка	0.622	-0.360	0.376		0.676
37	СПВ				-0.744	0.718
38	Педагогічна практика в школі			0.851		0.817
39	Педагогічна практика в ДОТ	0.554				0.406
40	Педагогічна практика в школі	0.696			-0.444	0.763
41	Кваліфікац. іспит	0.669	-0.321	0.360		0.764
42	Дипломна робота		-0.305		-0.694	0.707
		8.092	6.952	6.382	4.846	26.272
%		30.800	26.462	24.294	18.444	62.55%

З першим чинником найбільшу кореляцію мають: результативність педагогічної практики (0,669), знання загальних основ теорії і методики фізичного виховання (0,647), знання теорії і методики спортивних дисциплін. Чинник отримує назву – цикл «Теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін».

З другим чинником найбільшу кореляцію мають дисципліни природничо-наукової підготовки – анатомія (-0,745), біохімія (-0,746), біомеханіка (-0,790). Чинник інтерпретується як цикл природничих дисциплін.

З третім чинником кореляцію має «методика фізичного виховання» (0,760), курсова робота з ТМФВ (0,646) і педагогічна практика в школі (0,851). Чинник інтерпретується як «Теорія і методика фізичного виховання школярів».

З четвертим чинником найбільшу кореляцію мають: успішність з курсу «Спортивно-педагогічного вдосконалення» (-0,744), якість курсової роботи зі спеціальності (-0,817), якість дипломної роботи (-0,694). Чинник інтерпретується як спеціальна підготовка в обраному виді спорту.

Отже, емпіричне виділення факторів, які впливають на ефективність підготовки вчителя фізичної культури, результатами факторного аналізу не підтверджується. Факторна структура навчального плану вказує на необхідність підвищення ролі спеціальних кафедр у формуванні навчального плану, спрямованого на поліпшення підготовки учителя високої кваліфікації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, середній рівень успішності студентів у процесі чотирьохрічного виконання навчального плану вказує на його доступність.

На якість професійної підготовки вчителя фізичної культури впливають: цикл дисциплін теорії і методики фізичного виховання і спорту; природничо-наукові дисципліни, які обґрунтовують вплив фізичних вправ на організм людини; теорія і методика фізичного виховання школярів; дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення», підготовка курсових і дипломних робіт.

Перспективним є подальший моніторинг навчальних планів з метою визначення періоду їх дії.

Література

1. *Кравчук Т.М.* Становлення професійно-педагогічної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури на Харківщині // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2005. — № 3. — С. 6 — 9.
2. *Кравчук Т.М.* Аналіз навчальних планів та програм закладів фізкультурної освіти України за 20 — 30 р.р. ХХ ст. // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2006. — № 2. — С. 9 — 12.
3. *Петришин Ю., Липичак І.* До питання змісту навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» // Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання: Колективна монографія. — Львів: Редакційно-видавничий центр ЛДІФК; НВР «Українські технології», 2005. — С. 111 — 127.